

HET DORP VAN DE HERINNERINGEN

Juan Gómez Bárcena

Het dorp van de herinneringen

Vertaald uit het Spaans
door Nadia Ramer

De vertaler ontving voor deze vertaling
een projectsubsidie van het Nederlands Letterenfonds

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

Oorspronkelijke titel *Lo demás es aire*. Seix Barral
© 2022 Juan Gómez Bárcena
© 2023 Nederlandse vertaling Nadia Ramer / Wereldbibliotheek
Alle rechten voorbehouden
Omslagontwerp Maartje Vermeer
Omslagbeeld © Getty Images / iStockphoto
Foto auteur © Isabel Wagemann

NUR 302

ISBN 978 90 284 5270 1

www.wereldbibliotheek.nl

Voor Marta.
Voor mijn ouders.
Voor alle inwoners van Toñanes: de levende en de dode.

Veel wist ik niet, maar dit wel: dat niemand voor een ander spreekt. Dat je, zelfs al wil je andermans verhaal vertellen, uiteindelijk toch je eigen verhaal vertelt.

– Alejandro Zambra

Tweeëndertig huizen, vier hotelletjes, een kerk, geen café. Zo'n onbeduidend gehucht dat het vaak wordt gehouden voor de laatste buurt van Cóbreces of de eerste van Oreña. Een oppervlakte van maar ongeveer twee vierkante kilometer; vijfendertig meter boven zeeniveau; honderdeenentwintig regendagen per jaar. Een bijna drooggevallen beek die uitkomt bij de kliffen. Een zee die bijna altijd grijs is. Een hemel die in de loop van de dag vele hemels kan zijn, die rap van grijs naar wit, van wit naar blauw en van blauw dan weer naar grijs omslaat. Verschillende tinten groen in het gras, in de bomen, op de maisvelden. Hier en daar een groepje grazende zwart-witte koeien. Een tractor die heen en weer rijdt. Geen mens te zien. Niets wat op een plein, stadhuis of wijkcentrum lijkt: slechts een paar houten bankjes verspreid over de wegen, bijna altijd leeg. De bankjes én de wegen. Dat is Toñanes: welgeteld tweehonderdtachtig koeien en honderd mensen. 'Honderd? Echt niet!' zegt Lola Valdés hoofdschuddend. 'Dat was vroeger, jochie, nu zijn we hoogstens met z'n vijftigen!' Vroeger: vierennegentig inwoners volgens de grootschalige telling van het kadaster van Ensenada, drieëntachtig volgens de volkstelling van de graaf van Aranda, honderdtwintig volgens het geografisch-historische naslagwerk van Pascual Madoz, zesennegentig volgens Wikipedia; vijftig of minder volgens Lola Valdés: 'Dat komt doordat er geen werk is, kind. Wat moeten jonge mensen hier? Wie wil hier zijn kroost opvoeden?' Dat is het lot van alle dorpen aan een doorlopende weg of met uitzicht op zee: wie zo veel schepen ziet langsvaren en aankomen, wie zo veel verhalen van reizigers hoort, geeft zich als vanzelf over aan gemijmer over een toekomst elders. Want dat is Toñanes ook: een weg. Een plek die je passeert, waar je niet stilsthoudt. Een plek die je verlaat om er nooit terug te keren. Eén minuut en vijf seconden: zo lang doe je erover om met een gemiddelde snelheid van tachtig kilometer per uur van de ene kant van Toñanes naar de andere te rijden. De geschiedenis van Toñanes is ook de geschiedenis van die weg.

2021

2019

1752

1768

1850

2017

2019

2021

- Een stuk van de CA 131, halverwege Santillana del Mar en Comillas.
- 1958 Een lokale geasfalteerde weg vol kuilen.
- 1891 Een door elzen omzoomde grindweg die tussen de weilanden door slingert.
- 1764 Een omwalde weg vol modder en ongelijke stenen.
- 1323 Een zandpad.
- 2021 Dat is Toñanes: een goede of minder goede weg, maar een weg blijft het. Een dorp met als enige bedoeling dat je er passeert, dat
- 1815 gebeurtenissen noch mensen er stilhouden. En passeren doen ze. De
- 1904 / 1645 marskramers. De dagloners. De pelgrims die in Santiago hopen te worden genezen van lepra of van hun gewetenswroeging over een
- 2017 / 1693 begane misdaad. Een rode Renault Clio. Vier rekruten van een compagnie kurassiers onder leiding van kapitein Fernando Velarde. De
- 1992 wielrenners van de Ronde van Spanje, in de etappe Santander-Lagos
- 1803 de Covadonga, met Perico Delgado op kop. Een rechter van de Hoge Raad die komt bemiddelen in een geschil over grondgebied – het is de derde keer dat Francisco Gómez de Villegas dezelfde rechtszaak
- 1909 / 1937 verliest. Een Hispano Suiza met 20 pk. Een peloton republikeinse vrijwilligers die een vastgelopen Maxim-mitrailleur met een kaliber
- 1889 / 2016 van 7,62 voortduwen. Een koets met gesloten gordijntjes. Elke dinsdag het busje van de visboer; elke woensdag Luis de fruithandelaar; en elke dag de bakkersjongen, die aan ieders deurknop het bestelde brood hangt. De ijscowagen, die elk jaar verder aftakelt, en de kinderen die zich eromheen verdringen, het zijn er steeds minder, er zijn
- 1987 / 1993 überhaupt steeds minder kinderen, tot er helemaal geen kinderen
- 1997 meer zijn, en ook geen ijscowagen of ijsjes. Juanín de verzetsstrijder,
- 2001 / 2003 met een kip onder zijn arm. De auto van Benito Pérez Galdós. Een
- 2006 / 1949 dienstmeid die krankzinnig is of lijkt en die, gewikkeld in een soort
- 1876 deken, schreeuwt dat ze door haar meesters wordt vergiftigd, dat ze
- 1831 hulp nodig heeft, in hemelsnaam, om godswil; er zijn evenveel redenen om haar te geloven als om haar niet te geloven, dus staan de inwoners van Toñanes toe te kijken terwijl zij tevergeefs met haar armen zwaait en zich krabbend en bijtend verzet wanneer de autoriteiten komen om haar terug te brengen. Een peloton van de burgerwacht: de Milicia Nacional. Een tweetal van de militaire politie: de Guardia Civil. Een peloton van de Milicia Nacional. Een tweetal van de Guardia Civil. Een veteraan uit de Cubaanse onafhankelijkheidsoorlog die met zijn ene overgebleven hand om aalmoezen

vraagt. Een wolf met een nog stuiptrekkende kip in zijn bek, op weg naar zijn hol. Een haakbusschutter met de kop van een wolf in zijn schoot, op weg naar de real, de beloning die hem toekomt. Een schooljuf die op de bushalte uitstapt met haar kartonnen koffer en nog voor ze die heeft uitgepakt het dorp alweer verlaten wil, het zo snel mogelijk wil passeren – dat passeren zal vier jaar duren, vier jaar waarin ze doodgaat van de kou en de weerzin terwijl ze in het onlangs opgetrokken schoolgebouw wacht op een nieuwe bestemming. De auto van de dokter, maar hij komt te laat. Een backpacker. Een verdwaald mormoons echtpaar dat zich met een geborduurde zakdoek het zweet van het voorhoofd veegt. De twintig seminaristen uit de abdij van Santa María de Viaceli die in ganzenpas op weg zijn naar de dam om te zwemmen. Een Seat Ibiza. Julián op zijn tractor – hij is nog maar elf; zijn vader heeft een baksteen op de bestuurdersstoel gelegd zodat hij door de voorruit kan kijken. Vicenta met haar wagen en José, die haar groet vanaf de kant van de weg – hé, zegt hij; hé, zegt zij; zo gaat dat elke dag, zonder dat José haar durft te vragen wat hij haar wil vragen. Een Portugese vrachtwagen met een Portugees kenteken. Een Portugese vrachtwagen met een kenteken van de Europese Unie. Drie kinderen verkleed als dinosaurus, madeliefje en gevangene op weg naar het carnaval van Novales – het madeliefje zal de prijs voor het beste kostuum krijgen. Een bus van busmaatschappij La Cantábrica. Een hond die zonder te kijken de weg oversteekt – volgend jaar wordt hij overreden door een Volkswagen. Een stoet muilezels. Een zomergast, elke zomer, elke vakantie steeds dezelfde zomergast; hij arriveert, opent het huis dat de hele winter afgesloten is geweest, zet de ligstoelen buiten en vouwt de lakens op die over de meubels lagen, maait het gazon, snoeit de bougainvilles, vult de bloembedden, gaat eventjes van de zon zitten genieten, en wanneer die ondergaat, is het al september en heeft hij net genoeg tijd om de ligstoelen op te bergen, de lakens over de meubels te draperen en het huis opnieuw af te sluiten; elk jaar belooft hij zichzelf dat hij op een dag voor altijd naar Toñanes verhuist en de baan die hij verafschuwt en het leven waarvan hij niet houdt vaarwel zal zeggen; elk jaar weer. Een boot van de kustbescherming, die langs de kliffen vaart, een Franse boekanier en een vissersboot. Een harde noordwestenwind op paaszaterdag. De auto van Jane Seymour, en daarachter de auto van de tolk van Jane Seymour, en daarachter de auto van haar grimeuse, die van haar assistent en die van haar kleed-	1680 1681 1934 1951 / 1997 2004 1956 2019 / 1992 1839 1996 2012 1991 2001 1980 1981 1715 / 2010 2018 1693 / 1942 1878 / 1987
---	---

-13,704
1995
1790
1961

ster – ze komen bij de kliffen van Bolao een scène uit *The Tunnel* filmen. Een jager getooid in een berenvel en een soort ceremonieel hoofddekseel, met een haas over zijn schouder. Een Franse toerist die vraagt naar de prehistorische grot Las Aguas zonder te weten dat die vrijwel onmiddellijk na de ontdekking ervan werd gesloten. Een karavaan zigeuners die door de bewoners van Oreña zijn verdreven met stokslagen en stenen. Sneller dan wie ook de auto van Francisco Gento, die de bocht verkeerd neemt, tegen de reling van de brug knalt en richting de rivier vliegt. Er is niets aan de hand, wonder boven wonder overleeft hij het ongeluk: de zondag erop speelt hij in het Bernabéu-stadion en geeft een assist.

Zo onbetekenend is Toñanes dus: zelfs een frontale botsing met 110 kilometer per uur kan degenen die het dorp passeren niet tegenhouden.

1937 / 19
2007
1924
2019
2004
1993 / -3274
1984

Er passeren tanks van de vijfde Brigade van Navarra, Romeinse legioensoldaten, projectontwikkelaars: ook zij houden niet stil. De lijfstoet van koning Alfonso XIII tijdens een zomerverblijf in Montaña: de paarden van de koninklijke koets rijden op een draf door het dorp. Toeristen die gaan zwemmen in de baai van Bolao, vanaf Pico de la Molina naar de zonsondergang kijken en daarna weer vertrekken. In de blauwe hemel de streep van een vliegtuig op het traject Madrid-Londen, uiteraard zonder tussenstop in Toñanes. Een fiets, een hert met een pijl in zijn borst, een witte Seat 127. Of nee: de witte Seat 127 passeert niet. Die mindert vaart ter hoogte van het bord TOÑANES en stopt in de berm bij een van de eerste huizen van het dorp. Vier knipperlichten. Dat doen veel reizigers ook: ze zetten hun auto zomaar ergens neer om foto's te maken – van de zee, de oude, vervallen molen, de blauwige gloed van de Picos de Europa aan de horizon – en dan gaan ze weer. Zo niet de witte Seat 127: geen camera te bekennen.

De motor wordt uitgezet, een raampje omlaaggedraaid. De man trekt de handrem aan; de vrouw zet haar zonnebril goed. Op de achterbank twee meisjes in identieke witte jurkjes: eronder zijn de schouderbandjes van hun zwempakken te zien. De man: een sigaret in de hand die op het stuur rust. De vrouw: een bijna onhoorbare zucht. Achter haar zonnebril een gelaten, sceptische blik.

‘Zijn we er al, papa?’ vraagt een van de meisjes op het zangerige toontje dat verraadt dat ze dit niet voor het eerst vraagt.

Papa geeft geen antwoord. Hij kijkt alleen naar mama en legt een hand op haar knie.

‘Een half uurtje maar, dat beloof ik.’

Dat is de afspraak. Mama geeft papa’s hand op haar knie een kneepje ten teken dat ze het begrijpt. Een half uur: geen minuut langer. Daarna gaan ze naar het strand.

Op de achterbank de niet-aflatende nieuwsgierigheid van de meisjes.

‘Zijn we er nou al?’

‘Is het hier, papa? Is het hier?’

En papa neemt een laatste trekje van zijn sigaret.

‘Ja, hier is het.’

Hier. Een stenen huis, gebouwd langs de weg. Het hek dat niet helemaal opengaat, het gras dat te hoog is opgeschoten, de haag die een groot deel van de tuin overwoekert. Een oudje in de deuropening, dat hen met een mengeling van nieuwsgierigheid en achterdocht bekijkt.

‘Mino! Oom Mino!’ roept de vader wanneer hij hem ziet.

Het oudje – oom Mino – knijpt zijn ogen tot spleetjes om beter te kunnen zien.

‘Herken je me niet? Ik ben Emilio! Je neef Emilio. De zoon van Paco.’

Het duurt nog even voordat Mino reageert.

‘Maar kerel...! zegt hij uiteindelijk. ‘Miliuco! Miliuco en de rest! Wat een verrassing! Ik heb jullie al jaren niet gezien, zeg!’

Miliuco en de rest komen dichterbij. De beide mannen omhelzen elkaar uitgebreid, kloppen elkaar op de rug. Wat ben je gegroeid, zegt Mino op een gegeven moment nogal onzinnig, want zijn neef is al twintig jaar geen centimeter gegroeid. Daarna wendt hij zich tot de vrouw.

‘Jij bent Mercedes,’ zegt hij voordat hij haar omhelst, alsof ze daaraan herinnerd moet worden.

‘Hoe gaat het met u, oom Mino?’

‘Ik hou het vol, kind, en dat is al heel wat. Met die zomers en winters en alles wat een mens te verduren krijgt. Heel blij dat jullie me zijn komen opzoeken.’

Emilio komt ertussen, in een poging zijn enthousiasme te temperen.

‘We waren onderweg naar het strand in Cóbreces, toen we op het idee kwamen even bij je langs te gaan. We hebben niet veel tijd, maar we wilden je in ieder geval even komen begroeten.’

Dat zegt zijn vader altijd: als je in de buurt van Toñanes bent, ga dan even op bezoek bij mijn broer. Ga toch bij hem langs, hij is heel eenzaam en sinds jullie huwelijk heb je hem niet meer gezien. Dat zegt zijn vader altijd, en deze keer heeft Emilio geluisterd. Dat is wat ze nu doen: even langsgaan bij oom Mino en dan door naar het strand.

‘Aha, naar het strand. Nou, heel goed, kerel. Een beetje zon zal jullie bleekneusjes goeddoen. Goeie genade, wat is het lang geleden dat ik naar het strand ben geweest. Nog langer dan ik jullie niet had gezien!’

Daarna bukt hij zich een beetje.

‘Maar hé, wie zijn deze knappe meisjes die jullie bij je hebben? Hoe heten ze?’

‘Ik heet Diana,’ zegt Diana.

Diana: zeven jaar, of al acht. Blond haar. Bleke huid, een paar sproetjes misschien. Blauwe ogen. Een glimlach die is blijven steken bij getuite lippen – alleen de lolly ontbreekt.

‘Wat een mooie naam. En jij? Hoe heet jij?’

Het andere meisje zegt niets. Ze staat een beetje achteraf, half verborgen achter de benen van haar moeder.

‘Wat doe jij ineens verlegen?’ zegt Mercedes lachend. ‘Zij heet Marta.’

Marta: vijf jaar, of al zes. Bruin haar. Bleke huid, een paar sproetjes misschien. Groene ogen. Een volle maar enigszins scheve glimlach, alsof zelfs gelukkig zijn iets is om je voor te verontschuldigen.

‘Weten jullie wie dit is?’ vraagt Emilio op zijn onderwijzerstoontje. ‘Dit is oom Mino. De broer van opa Paco.’

Marta en Diana zeggen niets, want er valt niets te zeggen. De broer van opa Paco: prima. Ze blijven naar oom Mino opkijken, met hun ogen licht toegeknepen tegen de felle zon. De zon doet hen ineens aan het strand denken. Hoelang nog voordat ze bij het strand zijn? En de zandkastelen? De broodjes worst? En zwemmen in zee? Tot hun buik, want dieper is heel gevaarlijk, zegt mama altijd, en dat er een meisje zoals zij is verdronken. Niet vorig jaar, maar het jaar dáárvoor.

Maar Mino denkt niet aan het strand. Mino kijkt alleen naar de twee meisjes.

‘Nou, wat een plaatjes, mijn hemel. Twee plaatjes. Wat goed dat jullie hier zijn om het hele gezin aan me voor te stellen.’

Er valt een stilte: zo'n stilte die voorafgaat aan een afscheid. Want ze staan op het punt afscheid te nemen. Dat denkt Mercedes tenminste. Nu volgen er nog drie of vier vragen over en weer; Mino zal hun wat te eten aanbieden, en zij zullen zijn aanbod beleefd afslaan omdat ze al broodjes hebben gesmeerd voor de meisjes. Daarna zullen ze elkaar opnieuw omhelzen, ze zullen beloven gauw terug te komen, wanneer ze wat meer tijd hebben. Dan stappen ze weer in en rijden eindelijk naar het strand. Zo zal het gaan. Althans, dat is hoe het zou moeten gaan. Maar op dat moment doet Marta haar mond open, Marta, die nog steeds verscholen gaat achter de benen van haar moeder, Marta, die tot nu toe peinzend op haar vinger heeft gekauwd zonder een woord te zeggen, Marta, die nooit met vreemden durft te praten en zeker niemand zou durven verbeteren, steekt nu gewichtig diezelfde vinger op en zegt: 'Niet het héle gezin.'

'O nee? Hoezo?'

'Er komt ook nog een broertje.'

Diana komt tussenbeide, ook met geheven vinger.

'Of een zusje.'

'Of een zusje,' geeft Marta toe.

Er volgt een stilte die een ogenblik aanhoudt, zo lang als Mino's ogen nodig hebben om van Emilio's ogen naar die van Mercedes te schuiven, en van Mercedes' ogen naar haar buik, en van haar buik weer terug naar haar ogen.

'Asjemenou...! Asjemenou, wat een verrassing! Godbewaarme, het valt je helemaal niet aan te zien! Je bent zo mager als een lat!'

En dan: gestamel en opheldering. Mercedes en Emilio, die van oor tot oor grijnzen. Ze is nog maar twee maanden zwanger, daarom valt er niets te zien. Ze hebben het zelf ook nog maar net ontdekt, daarom hadden ze hem niets verteld. Ze wilden het nog stilhouden, want je weet maar nooit, maar de meisjes, nou ja, je weet hoe dat gaat met kinderen.

Oom Mino gooit alle voorzichtigheid overboord.

'Nou, maar dat moet gevierd worden! Kom binnen, kom toch binnen! Even kijken of ik een paar koekjes voor jullie heb, meisjes. En een wijntje of zo voor ons...'

Hij loopt snel naar binnen, zonder af te wachten of ze hem volgen. En vanuit het huis horen ze zijn stem galmen.

'Neef! Kom, dan laat ik jullie het huis zien. Hoelang heb ik jullie mijn huis al niet laten zien?'

Voordat hij over de drempel stapt, kijkt Emilio met een schuin hoofd even naar Mercedes. Daarmee wil hij zeggen: een half uur en dan gaan we, ik zweer het. Mercedes trekt alleen haar wenkbrauwen op. Daarmee wil ze zeggen: we zullen zien.

Het huis. Mino denkt ineens niet meer aan het broertje – of zusje – en neemt zijn tijd voor de rondleiding. Hier is het toilet – een gebarsten wc-pot, een messing wasbak, verder niets. Hier is de keuken – een kolenfornuis en beroete tegeltjes; een houten tafel vol krassen, geen ijskast. Hier is het washok. Hier ligt mijn gereedschap. Dit is mijn slaapkamer. Die kamer daar gebruik ik helemaal niet. De kapschuur, waar we de wagen stalden. De zolder laat ik jullie niet zien, jongens: de planken vallen uit elkaar en je kunt niet eens meer naar boven. De meisjes dwalen met hen door de kamers, terwijl ze ijverig op hun mariakaakjes knabbelen. Op een gegeven moment hebben ze er genoeg van en gaan in de tuin spelen. Mercedes zucht. Wat is alles vies. Vies en oud: hoe kan oom Mino, hoe kan een mens op een plek als deze wonen? Dat denkt ze. Emilio daarentegen. Net leek hij nog zo'n haast te hebben, maar nu bekijkt hij gretig alle oude troep die Mino hem laat zien. Hij krijgt zelfs een lichte schittering in zijn ogen wanneer hij de oude naaimand van zijn tante ontdekt. Maar hij ziet natuurlijk niet alleen oude meubels, roestige pannen en kapotte dorssleden: Emilio ziet in al die dingen ook zijn eigen herinneringen. Weet je nog, Miliuco, dat je zo graag in de kamer met de aarden vloer speelde? Dat weet hij nog. Weet je nog dat we hier het hooi bewaarden? Dat weet hij nog. Weet je nog dat je hier een jaar hebt gewoond, toen het café van je vader werd gesloten? Dat weet hij natuurlijk ook nog: hoe zou hij dat kunnen vergeten? Zo nu en dan stelt Emilio op zijn beurt een vraag. En dit hier, wat is dat? Dat is een molen waarmee je de korrels van de maiskolven haalt. En dit? Daarmee maak je kaas. En dit hier? Jezus, Miliuco, je lijkt wel van buiten het dorp, daarmee zeef je het meel.

Emilio ziet het verleden. Hij ziet niet hoe vies alles is, dat er geen badkuip is, dat het heel onhandig is om de was en de afwas te doen met water uit het reservoir. Hij ziet zijn tante, die slakken op z'n Cantabrisch klaarmaakt op het kolenfornuis; hij ziet de handen van de man die als laatste de dorsvlegel, de zeis en de hooivork heeft gebruikt; hij ziet de werklui – het waren twee jongens uit het dorp, heeft hij horen vertellen – die net na de burgeroorlog het huis hebben

1955

1978

1939

gebouwd en pratend over wat hen bezighield specie op de stenen aanbrachten; hij ziet wat er was vóór het huis werd gebouwd – een bos misschien, of een graanveld – en terwijl hij door dat bos of over dat graanveld wandelt, ziet hij zijn voorouders, met extravagante hoeden, kleren en schoenen waarmee ze lijken weggelopen van een antiek schilderij. Dat is wat hij ziet en daarom glimlacht hij, zoals de meisjes toen ze op hun kaakjes knabbelden.

Mercedes ziet de toekomst. Ze ziet de Seat 127 bij het strand aankomen wanneer het misschien al te laat is om nog te gaan zwemmen. Ze ziet de meisjes die hun broodjes niet willen opeten omdat ze zich hebben volgepropt met koekjes. Ze ziet de terugrit naar Santander: er wordt tijdens de hele rit geen woord gewisseld. En ze ziet ook Mino's huis: wat eraan ontbreekt en wat niet gemist zou worden. Ze ziet een tuin zonder waterreservoir, maar met waterleiding. Ze ziet een grenenhouten vloer in plaats van de verrotte planken op zolder, en een gipsen plafond en plavuizen op de aarden vloer in de kamer met de aarden vloer, en vernis op de balustrades voor de vensters en geen wasbak in het washok en geen gereedschap in de gereedschaps-schuur. Ze ziet de keuken en denkt: daar kan mooi een wasmachine staan. In de badkamer natuurlijk een douche of een bad. Die trog kan weg. Die dorsslede zonder stenen punten is onbruikbaar. Zo is Mercedes. Ze zijn al jaren zonder overtuiging of hoop, bijna bij wijze van sport op zoek naar een mooi vakantiehuis dat maar een schijntje kost. Een plek waar de meisjes kunnen spelen en opgroeien. Daardoor heeft ze misschien de gewoonte ontwikkeld op die manier naar plattelandshuizen te kijken: ze ziet niet wat er is, maar wat er ontbreekt.

Op dat moment komen de meisjes terugrennen uit de tuin; ze verdringen elkaar in de deuropening om hun brandende nieuwtje te vertellen.

‘We hebben een koe gezien!’

Hij ziet wat er was; zij ziet wat er zou kunnen zijn. De meisjes zien wat zich in het hier en nu, voor hun ogen bevindt. Een koe, bijvoorbeeld.

Oom Mino bukt zich een beetje zodat hij op gelijke hoogte komt met hen en hun enthousiasme.

‘Nou, nou! Een koe! Waar hebben jullie die gezien?’

‘Op de weide!’ gilt Diana, die is opgegroeid met afleveringen van *Heidi*.

‘Aha, op de weide! En heeft ze jullie geen kopstoten gegeven? Want weet je, dat doen die koeien hier bij alle kinderen...’

Ze schudden hun hoofd. Ze glimlachen of glimlachen zo’n beetje – Diana’s lolly-loze en Marta’s scheve glimlach – want ze weten bijna zeker dat oom Mino een grapje maakt. Niet helemaal zeker, maar wel bijna zeker.

‘Zijn er ook geitjes?’ vraagt Diana, die nog steeds aan *Heidi* denkt.

‘Geitjes? Nee. We hebben geen geitjes. Maar Carmen en Biel hebben net een nest konijntjes gekregen. Hun huis is hier vlakbij. Willen jullie die zien, de konijntjes?’

Ze bekijken de konijntjes. Ze bekijken de poezen van Cardo en de schapen van Mirina en de papegaaien van Lola. Ze bekijken het varken van het huis van de zeven broers. De kippen van Vicente; de stieren van Antonio Luis. Ze lopen het hele dorp af, alsof ze een bezoek brengen aan een minidierentuin, en op een gegeven moment gedurende die wandeling verstrijkt het afgesproken half uur, een uur, twee hele uren, en Emilio kijkt Mercedes aan en haalt zijn schouders op. Dat is zijn manier om sorry te zeggen. Maar Mercedes vindt het strand niet belangrijk meer, althans niet echt. Ze ziet de meisjes lachend rondrennen; ze ziet hen een van Biels fluweelzachte konijntjes in de armen houden; ze ziet hen Mariuca’s hond aaien en achter Cardo’s poezen aan zitten en handjes maiskorrels uitstrooien voor de kippen van Vicente, en ze moet toegeven dat deze dag eigenlijk niet onderdoet voor een dag op het strand. Emilio en Mino lopen een eindje achter haar te praten over Toñanes, hoe het er was, hoe het er misschien is geweest. Potverdikkie, zegt Mino, hoe vaak heb ik mijn moeder... jouw oma, Milio! Hoe vaak heb ik haar geen zakken graan naar die molen zien brengen. Wist je niet dat daar vroeger een molen was? Wist je niet dat hier vroeger ons familiehuis stond en dat het werd gesloopt en dat ze van de stenen die muur hebben opgetrokken? En dat ik me de tijd herinner dat de school er nog niet was en er nog zinkblende werd gewonnen in de mijn van Brincia? Daar hebben ze het over. Maar Mercedes luistert nauwelijks. Ze wordt te veel in beslag genomen door haar beeld van de toekomst. Ze ziet Diana en Marta met de kleine poesjes spelen, en ze ziet naast hen ook haar kind zonder naam rondrennen. Ze stelt het zich niet op een bepaalde manier voor: het is niet donkerharig of blond, niet groot of klein; het lijkt niet méér op mama of méér op papa. Ze weet niet eens of het een

meisje of een jongen is. Ze weet alleen dat het haar kind is, en dat is voldoende.

Wanneer ze terug zijn in Mino's huis, zijn er nog net een paar minuutjes zon, dus zet Mino een tafel in de tuin. Twee blikjes citroenlimonade met prik voor de meisjes, een fles wijn voor de mannen. Nou, jeetje, wat moet ik nou voor jou inschenken? vraagt hij met een blik op Mercedes' buik. Voor mij ook een citroenlimonade, zegt ze. Net als de meisjes? Ja, net als de meisjes. Ze proosten op het weezien en op het kindje dat op komst is, en dan zijn ze het praten over heden en toekomst beu en komt het gesprek weer op vroeger tijden. Dit is een heel goed huis gebleken, heel goed, zegt Mino. Wisten jullie dat ik als jongeman naar Sevilla ging om aan de kost te komen en daaraan alleen mijn bijnaam heb overgehouden? Wisten jullie dat mijn vrouw des duivels werd toen de mensen ons huis Huize Sevilla begonnen te noemen, want het was háár huis, zei ze, en ik had niets in de melk te brokkelen. Wisten jullie dat er bij het drinkfonteintje naast mijn huis tijdens de burgeroorlog een arme ziel is vermoord? Wisten jullie dat ik in de gevangenis heb gezeten omdat ik dingen zei die niet gezegd mochten worden? Dat wisten Emilio en Mercedes, maar ze luisteren toch naar hem.

De avond begint te vallen. De meisjes spelen in de schaduw van de pruimenboom. Het is aangenaam in deze tuin, denkt Mercedes. Het heeft wel iets, dit huis. Ze waren van plan geweest uiterlijk om acht uur weer in Santander te zijn – omdat de meisjes om acht uur in bad gaan, om negen uur eten en om half tien naar bed moeten – maar ze maken geen aanstalten om te vertrekken.

Mino gaat met een tandenstoker een voor een zijn tanden langs. Dan zegt hij het.

‘Wat een leuke middag hebben we gehad. Wat ben ik blij dat je bent gekomen, neef. Weet je dat ik je eerst niet eens herkende? Ik dacht dat je een koper was!’

‘Een koper?’ vraagt Emilio.

‘Ik dacht dat jullie voor het huis kwamen.’

‘Ga je het dan verkopen?’

Mino gebaart naar een van de ramen. Aan de spijlen is een bord bevestigd dat ze tot nu toe niet hadden opgemerkt. En dan legt hij het uit. Hij is al oud, zegt hij. Op zijn leeftijd wil een mens wat gemak, zegt hij. Sinds Vicenta is overleden is het huis te groot voor hem. Hij

zegt dat hij in Torrelavega wil gaan wonen, om elke dag koffie te drinken en een wandelingetje te maken op plekken waar hij niet herkend wordt, dat hij wil doen waar hij zin in heeft. Het is verschrikkelijk om het huis achter te laten waarin hij al een half leven woont, vertelt hij, maar het is ook verschrikkelijk om al een half leven op hetzelfde stukje armzalige rotgrond te wonen, met dezelfde honderd verrekte dorpsgenoten. Dat zegt hij. Maar Emilio en Mercedes luis-teren al niet meer. Hun blikken – de zijne, die alleen op het verleden gericht is, en de hare, die alleen op de toekomst gericht is – hebben elkaar zojuist gevonden.

1633

Een vrijwel donkere alkoof, slechts verlicht door een stompje kaars. De luiken gesloten, de deur op een kier, een kist aan het voeteneind van het bed. Het bed: een hoop met gerstestro gevulde balen met een schapenvel eroverheen. Op deze stromatras het lichaam van een man, het lichaam van een vrouw. De vrouw zoekt de ogen van de man, maar vindt ze niet.

‘Juan.’

‘Wat?’

‘Slaap je?’

‘Wat is er?’

‘Niets. Het houdt me bezig.’

‘Hmhm.’

‘Het kindje.’

‘Snap ik.’

‘Het arme schepsel kreeg niet eens de tijd zijn ogen te openen.’

‘Ga liever slapen. Denk er maar niet aan.’

‘Als hij in de hemel is, zal hij ze daar hebben opengedaan, het onschuldige ding. Als hij in de hemel is. Denk jij dat hij in de hemel is?’

‘...’

‘Juan.’

‘Wat?’

‘Zou hij in de hemel zijn?’

‘Weet ik niet, weet ik niet. Dat weet niemand.’

‘Toen je hem met water besprenkelde en de formules en zegenin-
gen uitsprak en de rest deed, ademde hij nog. Hij deed zijn ogen niet
open, maar zijn mond wel. Dat heb ik gezien.’

‘Ja.’